

Quickscan Lauwersmeerdijken

**Landelijke dijk en havendijk
Waterschap Noorderzijlvest**

1 maart 2022

Contactpersonen

MARLOES GROENHAGEN
Adviseur ecologie

M 0615405832
E marloes.groenhagen@arcadis.com

Arcadis Nederland B.V.
Postbus 63
9400 AB Assen
Nederland

Samenvatting

In deze samenvatting worden de soorten besproken waar maatregelen voor getroffen moeten worden om (mogelijke) overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen tijdens de werkzaamheden aan de Lauwersmeerdijk (tabel 1). Daarnaast is een planning van de kwetsbare periodes en te nemen maatregelen weergegeven in tabel 2.

Tabel 1. Een samenvatting van de soorten van deze quickscan waar maatregelen voor genomen moeten worden om (mogelijke) overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen.

Soort(groep)	Beschrijving	
Rugstreepad Bron: commons.wikimedia.org	Waargenomen	Voor de eendenkooi Onrust.
	Komt mogelijk voor	Als grote plassen ontstaan in het werkterrein.
	Werkzaamheden die (mogelijk) invloed hebben	Werkzaamheden waarbij plasvorming kan ontstaan (zoals aanleg van depots).
	Soortgericht onderzoek en/of ontheffing nodig?	Nee, mits maatregelen genomen worden, zie hieronder.
	Maatregelen	• Voorkom grote plassen in het werkgebied. • Raster vaste langdurige depots af met schermen van stevig plastic of worteldoek (50cm hoog en 10cm diep in de grond) om te voorkomen dat rugstreepad op het werkterrein komt. • Controleer de schermen elke week op kieren of overhangende vegetatie. • Als rugstreepad toch het werkterrein op komt contacteer dan bevoegd gezag.
Vleermuizen Bron: commons.wikimedia.org	Waargenomen	Lauwersoog en Marnewaard.
	Vliegen langs	Boschages van de Marnewaard.
	Werkzaamheden die (mogelijk) invloed hebben	Verlichting bij de werkzaamheden.
	Soortgericht onderzoek en/of ontheffing nodig?	Nee, mits maatregelen genomen worden, zie hieronder.
	Maatregelen	• Schijn niet op boschages rondom het projectgebied na zonsondergang en voor zonsopgang van maart t/m november. • Zet de verlichting bij de bouwkuip alleen aan gedurende werktijden.
Haas	Waargenomen	Op de landelijke en havendijk en in de Marnewaard.
	Verblijfplaatsen (mogelijk)	In het boschage waar de tweede ontsluitingsweg aangelegd wordt.
	Werkzaamheden die (mogelijk) invloed hebben	Aanleggen tweede ontsluitingsweg.

Bron: MaxPixel.net

Soortgericht onderzoek en/of ontheffing nodig?

De haas is op 18 februari 2022 van de vrijstellingslijst afgehaald. De te nemen maatregelen zijn nog niet bekend. Opties zijn:

- Doe onderzoek of de soort voorkomt in het projectgebied en welke functies het project gebied heeft¹.
- Bij aanwezigheid moet een ontheffing aangevraagd worden.

Maatregelen

Indien aanwezig dienen de volgende maatregelen genomen te worden:

- Werkzaamheden in het leefgebied, nabij verblijfplaatsen, vinden plaats buiten de kwetsbare periode (januari - oktober). Of het projectgebied wordt ontmoedigd buiten de kwetsbare periode door de vegetatie kort te maaien.
- Na afronding van de werkzaamheden wordt het leefgebied weer geschikt gemaakt voor de haas door bijvoorbeeld natuurlijke overgangen en schuilmogelijkheden te creëren.

Bovenstaande maatregelen zijn afhankelijk van eventuele ontheffingsaanvraag en voorschriften.

Hermelijn

Bron: commons.wikimedia.org

Waargenomen

Op de landelijke dijk en in het Ballastplaatbos.

Verblijfplaatsen (mogelijk)

In het bosschage naast de parkeerplaats in de haven van Lauwersoog en in het bosschage waar de tweede ontsluitingsweg aangelegd wordt.

Werkzaamheden die (mogelijk) invloed hebben

Kappen bosschages.
Aanleggen tweede ontsluitingsweg.

Soortgericht onderzoek en/of ontheffing nodig?

De hermelijn is op 18 februari 2022 van de vrijstellingslijst afgehaald. De te nemen maatregelen zijn nog niet bekend. Opties zijn:

- Doe onderzoek of de soort voorkomt in het projectgebied en welke functies het projectgebied heeft².
- Bij aanwezigheid moet een ontheffing aangevraagd worden.

Maatregelen

Indien aanwezig dienen de volgende maatregelen genomen te worden:

- Werkzaamheden in het leefgebied, nabij verblijfplaatsen, vinden plaats buiten de kwetsbare periode (15 maart tot 1 september). Of het projectgebied wordt ontmoedigd buiten de kwetsbare periode door de vegetatie kort te maaien en rustplaatsen als holen en takkenrillen te verwijderen.
 - Na afronding van de werkzaamheden wordt het leefgebied weer geschikt gemaakt voor de hermelijn door bijvoorbeeld dekking te creëren met struiken en takkenrillen en verbindingen te maken.
- Bovenstaande maatregelen zijn afhankelijk van eventuele ontheffingsaanvraag en voorschriften.*

¹ Het toekomstige beleid ten aanzien van kleine marterachtigen en de haas is momenteel nog onbekend. Een eventuele onderzoeksinspanningsverplichting is hierdoor ook nog niet bekend.

² Het toekomstige beleid ten aanzien van kleine marterachtigen en de haas is momenteel nog onbekend. Een eventuele onderzoeksinspanningsverplichting is hierdoor ook nog niet bekend.

Bunzing

Bron: flickr.com

Waargenomen

Op de N361 en in het bos rondom Landal Natuurdorp Suyderoogh.

Verblijfplaatsen (mogelijk)

In het bosschage naast de parkeerplaats in de haven van Lauwersoog en in het bosschage waar de tweede ontsluitingsweg aangelegd wordt.

Werkzaamheden die (mogelijk) invloed hebben

Kappen bosschages.
Aanleggen tweede ontsluitingsweg.

Soortgericht onderzoek en/of ontheffing nodig?

De bunzing is op 18 februari 2022 van de vrijstellingslijst afgehaald. De te nemen maatregelen zijn nog niet bekend. Opties zijn:

- Doe onderzoek of de soort voorkomt in het projectgebied en welke functies het project gebied heeft³.
- Bij aanwezigheid moet een ontheffing aangevraagd worden.

Maatregelen

Indien aanwezig dienen de volgende maatregelen genomen te worden:

- Werkzaamheden in het leefgebied, nabij verblijfplaatsen, vinden plaats buiten de kwetsbare periode (15 maart – 1 september). Of het projectgebied wordt ontmoedigd buiten de kwetsbare periode door de vegetatie kort te maaien en rustplaatsen als holen en takkenrillen te verwijderen.
- Na afronding van de werkzaamheden wordt het leefgebied weer geschikt gemaakt voor de bunzing door bijvoorbeeld natuurlijke overgangen te creëren en takkenrillen en struiken te plaatsen.

Bovenstaande maatregelen zijn afhankelijk van eventuele ontheffingsaanvraag en voorschriften.

Vogels met jaarrond beschermd nest

Bron: Marloes Groenhagen

Waargenomen

In de Marnewaard.

Nestelt mogelijk

In de bosschages in de Marnewaard aan de dijkkant.

Werkzaamheden die (mogelijk) invloed hebben

Versterking landelijke dijk.

Soortgericht onderzoek en/of ontheffing nodig?

- Onderzoek in maart of het om een jaarrond beschermd nest gaat.
- Als het een jaarrond beschermd nest is moet een ontheffing aangevraagd worden.

Maatregelen

- Als het een nest van een algemene broedvogel is moet afstand gehouden worden totdat de jonge vogels zijn uitgevlogen. Deze afstand hangt af van de soort vogel.
- Als het nest niet actief is kunnen de werkzaamheden starten.

³ Het toekomstige beleid ten aanzien van kleine marterachtigen en de haas is momenteel nog onbekend. Een eventuele onderzoeksinspanningsverplichting is hierdoor ook nog niet bekend.

- In geval van jaarrond beschermd nest zijn mogelijk aanvullende maatregelen nodig zoals alternatieve verblijfplaatsen aanbrengen.

Huiszwaluw

Bron: flickr.com

Waargenomen	Op de landelijke en havendijk, in de Marnewaard en Lauwersoog.
Nestelen	Aan het beheerdershuisje bij de kwelders.
Werkzaamheden die (mogelijk) invloed hebben	Versterking landelijke dijk.
Soortgericht onderzoek en/of ontheffing nodig?	Nee, mits maatregelen genomen worden, zie hieronder:
Maatregelen	• Werkzaamheden vlak bij het dijkmagazijn (sleuf graven) moeten plaatsvinden buiten de periode mei t/m augustus (dan zijn huiszwaluwen aan het broeden).

Algemene broedvogels

Bron: Pixabay.com

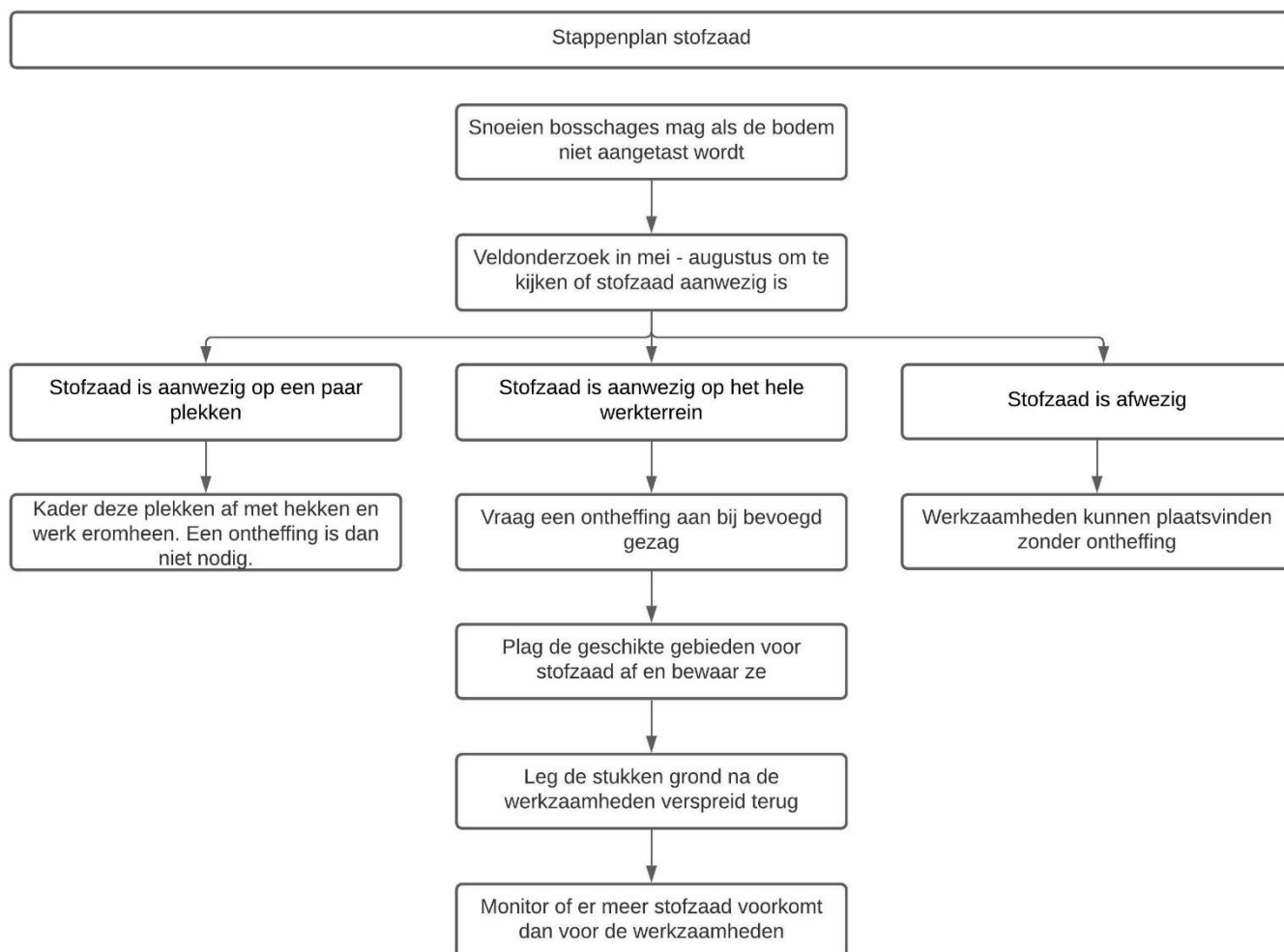
Waargenomen	In het hele projectgebied.
Nestelt mogelijk	Op de landelijke en havendijk en de bosschages naast de dijk.
Werkzaamheden die (mogelijk) invloed hebben	• Versterking landelijk en havendijk. • Kappen bosschages. • Verleggen kabels en leidingen. • Aanleggen tweede ontsluitingsweg.
Soortgericht onderzoek en/of ontheffing nodig?	• Nee, maatregelen moeten genomen worden, zie hieronder.
Maatregelen	• Werk zoveel mogelijk buiten het broedseizoen (15 maart – 15 juli). • Maai vegetatie en rooi bosschages voor 15 maart • Plaats ontmoedigingsmateriaal als linten, vliegers en geluid van roofvogels voor 15 maart. • Voordat de werkzaamheden beginnen moet een ecooloog controleren op nesten in het projectgebied. • Als er nesten aanwezig zijn moet afstand gehouden worden totdat de jonge vogels zijn uitgevlogen. Deze afstand hangt af van de soort vogel. • Als er geen nesten aanwezig zijn kunnen de werkzaamheden starten.

Stofzaad

Bron: commons.wikimedia.org

Waargenomen	In het Zuidwalbos en bij de Jachthaven Noordergat.
Komt mogelijk voor	In de bosschages van de tweede ontsluitingsweg.
Werkzaamheden die (mogelijk) invloed hebben	• Kappen bosschages. • Verleggen kabels en leidingen. • Aanleggen tweede ontsluitingsweg.
Soortgericht onderzoek en/of ontheffing nodig?	• Onderzoek in mei – augustus. • Indien aanwezig: of maatregelen om overtreding te voorkomen of, indien niet mogelijk, ontheffing aanvragen.
Maatregelen	Zie Figuur 1.

Figuur 1. Stappenplan stofzaad.

Planning

In de tabel hieronder is de planning aangegeven wanneer maatregelen getroffen moeten worden voor de soort(groep)en.

Tabel 2. De periodes waarin maatregelen genomen moeten worden per soort(groep) (aangegeven in oranje).

Soort(groep)	Activiteit	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Juni	Juli	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Rugstreeppad	Depots afrasteren												
Vleermuizen	Verlichting uitzetten												
Haas	Ontmoedigen												
Hermelijn en bunzing	Ontmoedigen												
Algemene broedvogels	Ontmoedigen												

Inhoudsopgave

1	Inleiding	10
1.1	Aanleiding	10
1.2	Leeswijzer	10
2	Projectgebied en ingreep	11
2.1	Voorgenomen ingreep	12
2.1.1	Voornemen	12
2.1.1.1	Landelijke dijk	12
2.1.1.2	Havengebied	14
2.1.1.3	Te rooien bosschages	16
2.2	Afbakening effecten	18
3	Soortenbescherming	19
3.1	Methode	19
3.2	Aanwezigheid beschermde soorten	19
3.3	Effectenbeschrijving	27
3.4	Toetsing	29
3.4.1	Beschermingscategorieën relevante soorten	29
3.4.2	Overtreding verbodsbepalingen	30
3.4.3	Vervolg	31
3.4.3.1	Mitigerende maatregelen	31
3.4.3.2	Soortgericht onderzoek	32
4	Conclusie en vervolgstappen	33
Bijlagen		
Bijlage A Wettelijk kader soortenbescherming		34
Bijlage B Literatuurlijst		39
Colofon		40

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Waterschap Noorderzijlvest heeft, als verantwoordelijke voor het beheer van de primaire keringen, het voornemen om de dijk Lauwersmeer-Vierhuizergat te versterken. Deze dijk ligt voornamelijk in de provincie Groningen en voor een zeer klein deel in de provincie Friesland. De dijk voldoet niet aan het vereiste veiligheidsniveau uit de Waterwet. Op bepaalde delen is de dijk onvoldoende hoog en de bekleding van het hele dijktraject heeft onvoldoende sterkte.

Door de voorgenomen ingreep is mogelijk sprake van negatieve effecten op beschermde soorten in het kader van de Wet natuurbescherming (hierna Wnb). Zie bijlage A voor een beschrijving van het wettelijk kader voor deze soortenbescherming.

In 2018 is door Altenburg & Wymenga een ecologische beoordeling van de Lauwersmeerdijk-Vierhuizergat uitgevoerd (van der Heijden, 2018). De gegevens van deze ecologische beoordeling zijn verouderd en dienen geactualiseerd te worden. Om deze reden heeft Waterschap Noorderzijlvest Arcadis gevraagd een aanvullende quickscan uit te voeren. Deze rapportage bevat een samenvatting van de aanvullende quickscan over het voorkomen van beschermde soorten op de Lauwersmeerdijk-Vierhuizergat.

Het aspect gebiedsbescherming wordt in een apart traject getoetst, namelijk met een Passende Beoordeling.

1.2 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk is een beschrijving van het projectgebied in de huidige situatie opgenomen, evenals een beschrijving van de voorgenomen ingreep. In hoofdstuk 3 betreft de Wnb, hierin is een beschrijving opgenomen van de aanwezigheid van beschermde soorten met effectbeschrijving en toetsing. In hoofdstuk 4 is de conclusie met vervolgstappen beschreven. Bijlage A geeft het wettelijk kader van de beschermde soorten en bijlage B de literatuurlijst.

2 Projectgebied en ingreep

Het te versterken dijktraject Lauwersmeer-Vierhuizergat is circa 9 km lang en is gelegen in de provincie Groningen en gedeeltelijk in de provincie Friesland (zeer klein deel). Het projectgebied betreft zowel de landelijke dijk als de havendijk, zie Figuur 2. De omgeving van het projectgebied bestaat aan de westzijde uit de haven van Lauwersoog dat bestaat uit bebouwing, parkeerplaatsen zowel verhard als onverhard, braakliggende terreinen en ligplaatsen voor boten, het Lauwersmeergebied bestaande uit open water, rietvelden, graslanden en bos en Lauwersoog. Aan de noordzijde bevindt zich de Waddenzee bestaande uit geulen en droogvallende wadplaten. Ten zuiden aan de binnendijkse kant ligt het militair oefen- en schietterrein Marnewaard. Dit betreft een natuurgebied met bosschages, struweel, rietlanden, moeras, open water en zandpaden. In het oosten grenst de dijk aan kweldergebied en akkers.

Het projectgebied loopt van het begin van de R.J. Cleveringsluizen aan de westkant tot de landelijke dijk aan de oostkant bij de kwelders een bocht richting noordoost maakt. Het projectgebied bevat hoofdzakelijk land maar bevat ook een klein deel van de Waddenzee tot ongeveer 100 meter voor de R.J.Cleveringsluizen en over het gehele dijktraject tot 10 meter ver in het water. Het beheerdershuisje valt niet onder het projectgebied. Figuur 3 geeft een impressie van het projectgebied. Het grootste deel van de buitenzijde van de dijk grenst direct aan het droogvallende wad. De bekleding van de dijk bestaat uit een teen van middelgrove breuksteen en koperslakken. De zone daarboven bestaat uit asfaltbekleding. De bovenzijde van de asfaltbekleding wordt gebruikt als onderhoudsweg en voet- en fietspad. De kruin van de dijk is bedekt met voedselrijk en soortenarm grasland.

Figuur 2. Het projectgebied van de dijkversterking.

Figuur 3. Impressie van het projectgebied.

2.1 Voorgenomen ingreep

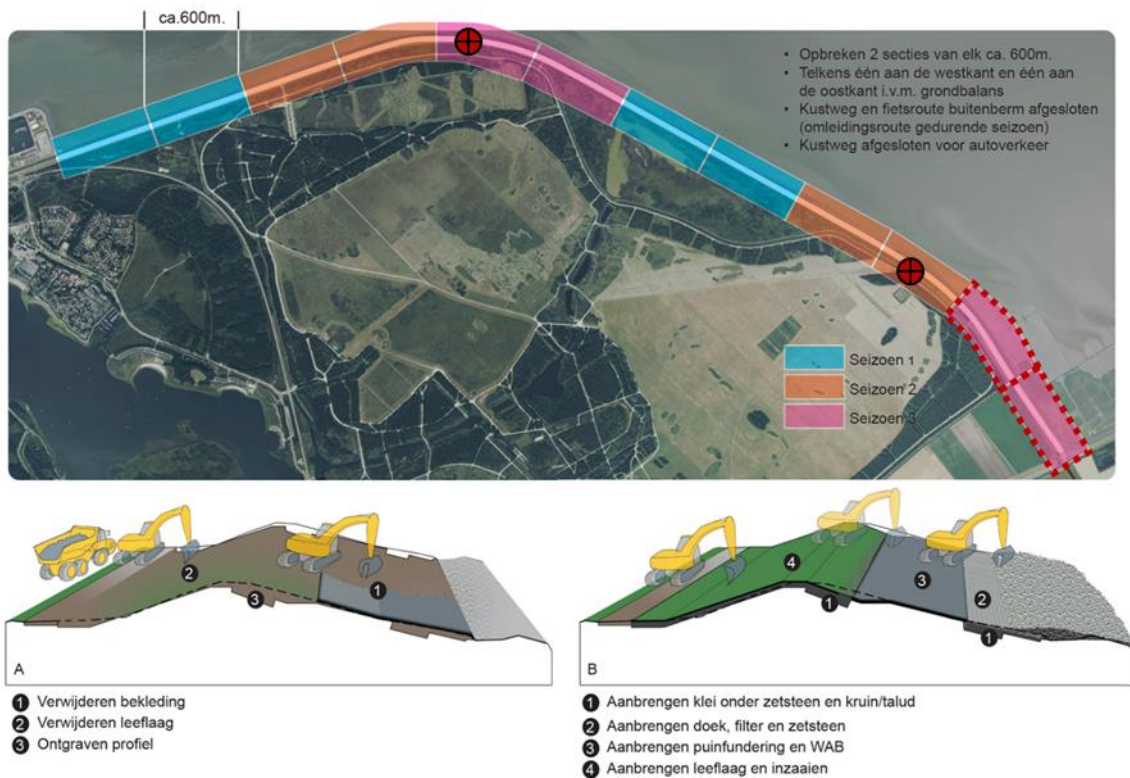
2.1.1 Voornemen

2.1.1.1 Landelijke dijk

De landelijke dijk wordt versterkt, zie Figuur 4. De buitenbekleding van de dijk wordt geheel vervangen; maatregelen aan de kruin (ophoging) en aanpassing aan het binnentalud vinden vooral plaats rondom Vierhuizergat en richting de kwelder. Ook wordt lokaal de binnendijkse weg versmald.

In de twee meest oostelijke secties van Figuur 4 is de kwelder gelegen. Ten behoeve van het aanbrengen van een nieuw ondertalud op de dijk wordt in deze twee secties, naast de bovengenoemde werkwijze, ook de hoge kwelder ontgraven en bemalen. Het is mogelijk dat er niet tot nauwelijks ontgraving en bemaling nodig is, maar er wordt uitgegaan van een worst-case scenario. Er dient een kraan binnen de hoge kwelder te opereren, dit gebeurt met een rupskraan met een relatief lage gronddruk tijdens laagwater. Nadat de werkzaamheden aan het ondertalud zijn afgerond wordt het ontgraven materiaal weer teruggebracht.

Op het deeltraject van de landelijke dijk zijn twee radarposten van defensie aanwezig, zie Figuur 5. De radarposten bestaan uit een omheind stuk land van ca. 10x10 meter met hoofdzakelijk een betonnen structuur en elektra. De twee posten worden gesloopt en na het afronden van de werkzaamheden worden ze teruggebouwd in originele staat.

Figuur 4. Bovenaanzicht van de bouwfasering voor het landelijke deeltraject van de dijk. De twee rood/zwarte ronde symbolen geven radarposten aan van defensie. In de twee oostelijke secties (rode stippellijn) is kwelderlandschap aanwezig.

Figuur 5. Radarpost van defensie op de landelijke dijk.

Werkzaamheden landelijke dijk

- Verwijderen huidige dijkbekleding aan de buitenzijde en de leeflaag (bovenste laag grond en vegetatie) aan de binnendijkse zijde
- Ontgraven van beoogde profiel

- Verwijderden breuksteen (dit kan tijdelijk tot 10 meter uit de buitendijkse teen van de dijk worden gedeponeerd)
- Aanbrengen klei bij het talud en de kruin
- Aanbrengen dijkbekleding die bestaat uit zetsteen, puinfundering en waterbouwasfaltbeton
- Aanbrengen grond aan de binnendijkse zijde en inzaaien graszaad
- Slopen van twee radarposten van defensie
- Ontgraven en bemalen van hoge kwelder

De werkzaamheden worden uitgevoerd door meerdere kranen. Materialen zoals oude en nieuwe dijkbekleding worden af- en aangevoerd over bestaande routes met vrachtwagens. Af te voeren materiaal wordt verzameld in verschillende tijdelijke depots op braakliggende terreinen, zie Figuur 8 voor de locatie van de tijdelijke depots. Vanuit hier wordt het materiaal dat niet wordt hergebruikt getransporteerd naar erkende afvalverwerkers.

Planning

De werkzaamheden aan de landelijke dijk vinden plaats van februari 2023 t/m augustus 2025. Werkzaamheden aan de dijk die invloed hebben op de waterkeringsfunctie mogen niet in het stormseizoen, november tot en met maart, plaatsvinden.

2.1.1.2 Havengebied

In het havengebied wordt langs de gehele havendijk een keerwand aangelegd, behalve op een aantal locaties waar dat niet mogelijk is, zie Figuur 6. Op deze locaties wordt de dijk overslagbestendig en de binnendijkse bekleding veranderd in verharding. Daarnaast wordt de kruin van de dijk verhoogd met circa 0,5 meter en wordt de dijkbekleding vervangen door zetsteen. Ook komt er een nieuwe, vrij liggende voetgangersroute langs de keerwand. Het oude fietspad blijft gehandhaafd.

In het oosten van de haven wordt een tweede ontsluitingsweg aangelegd, zie Figuur 7. In de tweede ontsluitingsweg wordt verlichting in het wegdek aangebracht in de zuidoosthoek van de haven. Daarnaast worden enkele lantaarnpalen geplaatst ten behoeve van de veiligheid. Doordat de ligging van het traject relatief parallel aan de dijk ligt wordt voorkomen dat de verlichting van verkeer op het wad schijnt.

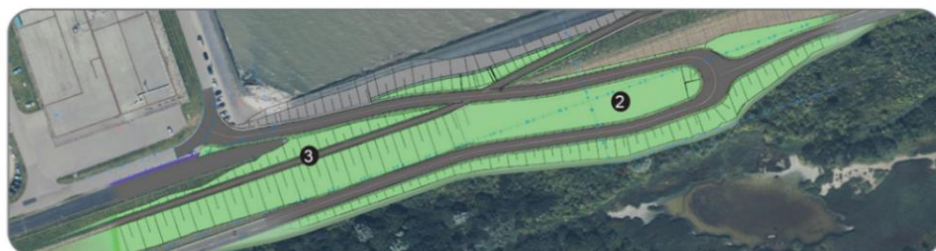
Materialen worden aan- en afgevoerd over bestaande routes met vrachtwagens. Materiaal wat niet wordt hergebruikt, wordt verzameld in een tijdelijk depot voordat het wordt getransporteerd naar erkende afvalverwerkers, zie Figuur 8. De depots bestaan deels uit voedselrijk en soortenarm grasland en deels uit verhard terrein.

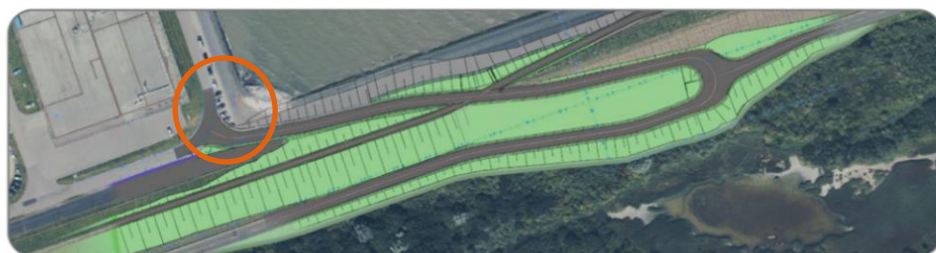
Figuur 6. Bovenaanzicht van de aanpassingen in het havengebied. Het traject is opgedeeld in secties 0 t/m 8 en de westelijke havendam. De kleuren hebben geen betekenis in dit rapport.

1 Verwijderen bossage ten zuiden van Kustweg en aanbrengen voorbelasting

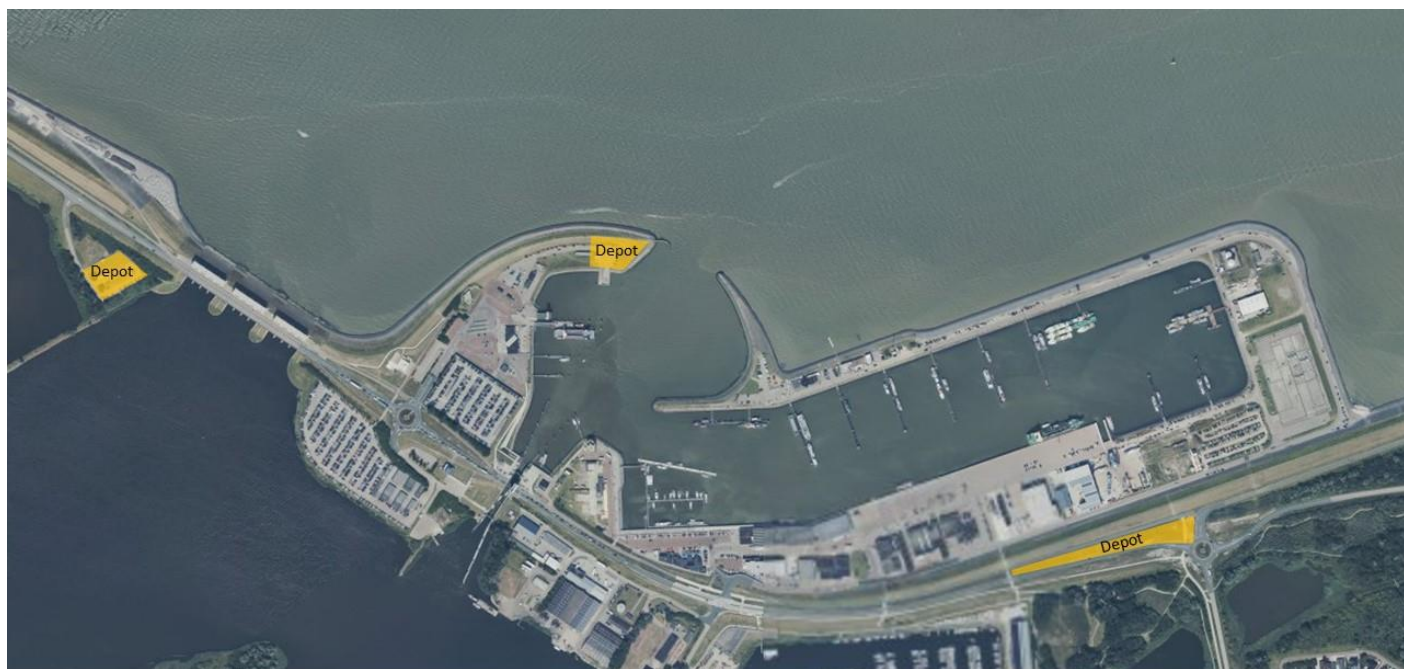

2 Opbouwen bekleding en asfalteren weg
3 Realiseren fietspad met aansluiting rotonde

• Eindsituatie incl. lichtmasten

Figuur 7. De realisatie stappen van de nieuwe tweede ontsluitingsweg aan de oostzijde van de haven van Lauwersoog. De oranje cirkel geeft de locatie van de lantaarnpalen weer.

Figuur 8. Locaties van de tijdelijke depots in het havengebied.

Overzicht werkzaamheden havengebied

In de tabel hieronder is een overzicht gegeven van de werkzaamheden per sectie, zie Figuur 6.

Tabel 3. Overzicht van de werkzaamheden in het havengebied per sectie.

Sectie	Werkzaamheden
0 + westelijke havendam	Verwijderen breuksteen (dit kan tijdelijk tot 10 meter uit de buitendijkse teen van de dijk worden gedeponeed) Vervangen bermbekleding boven de waterlijn door middel van kraan op het land en kraan op een schip Uitvlakken van vier bestrate opstelplaatsen voor de kraan tussen en naast de R.J. Cleveringssluizen Bewerken dijkprofiel en aanbrengen steunboord
1, 2, 4, 5, 6, 7	Vervangen bermbekleding Werkzaamheden vinden 's avonds en 's nachts plaats met verlichting
3	Verwijderen van structuren: fietspad, struikgewas en enkele bomen Aanleggen tijdelijk fietspad Ontgraven profiel en aanbrengen bermbekleding Aanleggen nieuw fietspad op plek van te verwijderen bosschages Aanleggen hekwerk met klimop in de plaats van de te verwijderen bosschages
4	Verwijderen bestrating, trap en andere bekleding Aanbrengen nieuwe bermbekleding Aanbrengen grond en inzaaien met graszaad en/of een bloemenmengsel
5, 7	Verwijderen fietspad en taludverharding Damwanden plaatsen middels drukken of fluïdiseren Storten keerwanden Inrichten nieuw profiel van de dijk Aanleggen nieuw wandelpad en fietspad Aanbrengen grond en inzaaien met graszaad en/of een bloemenmengsel
8	Demonteren trappen over de dijk, heropbouwen vindt plaats na de werkzaamheden Vervangen dijkbekleding Aanleggen tweede ontsluitingsweg Aanbrengen verlichting in wegdek Plaatsen lantaarnpalen

Planning

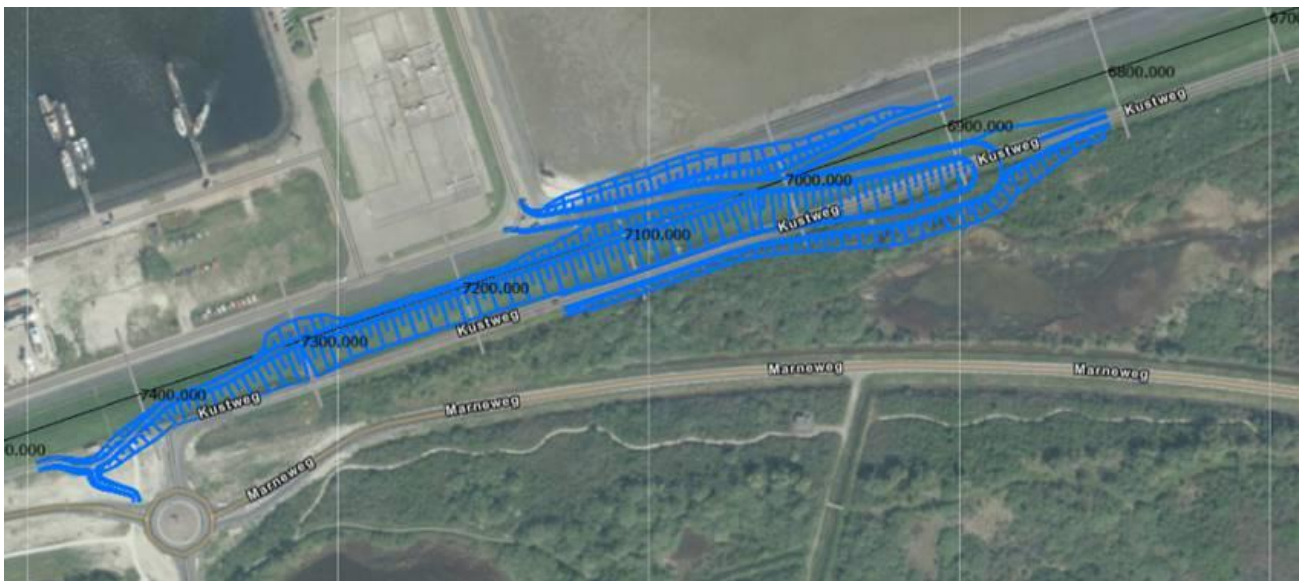
De werkzaamheden aan de havendijk vinden plaats van april 2022 t/m september 2024. Werkzaamheden aan de dijk die invloed hebben op de waterkeringsfunctie mogen niet in het stormseizoen, november tot en met maart, plaatsvinden.

2.1.1.3 Te rooien bosschages

Het bosschages langs de parkeerplaats in de haven wordt verwijderd, zie Figuur 9. Het betreft een strook van circa 110 meter aan struikgewas en enkele bomen. Daarnaast zijn er op de plek waar de tweede ontsluitingsweg wordt aangelegd ook bosschages aanwezig, zie Figuur 10. Het gaat hierbij om een strook van 400 meter: circa 150 meter is 15-20 meter breed en circa 250 meter is 5 meter breed.

Figuur 9. De te rooien strook bosschage.

Figuur 10. De locatie van de tweede ontsluitingsweg.

Planning

De voorlopige planning is om de bosschages in de winter van 2021/2022 te rooien.

2.2 Afbakening effecten

Als gevolg van bovengenoemde werkzaamheden kunnen effecten optreden. Het overgrote deel van de effecten zal lokaal optreden in het projectgebied of in de directe omgeving van het projectgebied.

Het gaat hierbij om de volgende effecten:

- Verstoring als gevolg van geluid, licht, trillingen en/of optische prikkels.
- Aantasting als gevolg van mechanische effecten (bijvoorbeeld heen en weer rijden).
- Vertroebeling en sedimentatie als gevolg van bodemroerende werkzaamheden.
- Verzuring en vermesting door de uitstoot van vervuilende gassen tijdens de werkzaamheden.
- Doden en verwonden van dieren (indien mogelijke verblijfplaatsen aanwezig zijn).
- Vernietiging van verblijfplaatsen (indien mogelijke verblijfplaatsen aanwezig zijn).
- Versnippering en/of oppervlakteverlies van leefgebieden of groeiplaatsen.

3 Soortenbescherming

3.1 Methode

Er is een bureauonderzoek en een veldbezoek uitgevoerd. Voor het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van de resultaten van de quickscan van Altenburg & Wymenga (van der Heijden, 2018) en resultaten van het monitoringsprogramma Lauwersmeerdijken uitgevoerd door Arcadis (Arcadis, 2021). Daarnaast is gebruik gemaakt van vrij beschikbare informatie, zoals verspreidingsgegevens van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) van de afgelopen 10 jaar en de volgende bronnen:

- www.verspreidingsatlas.nl
- www.zoogdiervereniging.nl
- www.ravon.nl
- www.vlinderstichting.nl

Het veldbezoek is uitgevoerd op 8 oktober 2021 in de ochtend en middag door Marloes Groenhagen, ecooloog bij Arcadis. De omstandigheden tijdens het veldbezoek waren zonnig, 13°C en Bft 1. Het onderzoek bestond uit het uitvoeren van een habitatsgeschiktheidsbeoordeling. Dit is een veldonderzoek waarbij op basis van de uitkomsten van het bureauonderzoek en de fysieke kenmerken van het projectgebied een indicatie wordt gegeven van het mogelijk voorkomen van beschermde plant- en diersoorten. Tijdens het veldbezoek is globaal geïnventariseerd of en welke soorten (mogelijk) in en om het gebied aanwezig zijn. Hierbij is aandacht besteed aan alle relevante soortgroepen en beoordeeld of mogelijke standplaatsen, verblijfplaatsen, voortplantingsplaatsen of leefgebieden binnen of in de directe omgeving van het ingreepgebied (kunnen) worden aangetast bij ontwikkelingen.

3.2 Aanwezigheid beschermde soorten

In tabel 4 is per soortgroep weergegeven of en zo ja, welke beschermde soorten mogelijk voorkomen binnen het projectgebied, op basis van zowel het bureauonderzoek als veldbezoek.

Tabel 4. Voorkomen en functie leefgebied van beschermde soorten binnen het projectgebied per relevante soortgroep.

Soortgroep	Aanwezigheid beschermde soorten / geschiktheid habitat	Conclusie
Flora	Bureauonderzoek In het projectgebied zijn geen waarnemingen bekend van beschermde plantensoorten. In de directe omgeving (circa 20 meter) zijn waarnemingen bekend van stofzaad. In circa 500 meter zijn meer waarnemingen bekend van stofzaad en van de karthuiser anjer (NDFF, 2021).	In het projectgebied zijn geen waarnemingen bekend van beschermde planten. In de directe omgeving komt stofzaad en karthuiser anjer voor. Stofzaad zou voor kunnen komen in de bosschages waar de tweede ontsluitingsweg wordt aangelegd. De karthuiser anjer kan worden uitgesloten in het projectgebied, gezien het een uitgezaaid exemplaar is en de afstand tot het projectgebied. Tevens ontbreekt het
	Veldbezoek De dijken bestaan uit voedselrijk, door schapen begraasd, grasland. Hier komen verschillende niet-beschermde grassoorten voor als roodzwenkgras en veldbeemgras en kruiden zoals madeliefje, scherpe boterbloem, smalle weegbree en kleine leeuwentand. Binnen de hekken van de radarposten op de landelijke dijk staan brandnetels. De velden langs de autowegen bestaan uit eveneens uit verschillende grassoorten en kruiden. Daarnaast zijn er bosschages aanwezig.	
	Stofzaad komt voor op droge tot vrij vochtige, voedselarme, kalkhoudende zand-, leem- en krijtbodems. Stofzaad groeit in schemerdonkere loof- en naaldbossen waar vaak nauwelijks andere ondergroei aanwezig is, maar stofzaad kan ook voorkomen in duindoorn- en kruipwilgstruweel. Stofzaad zou mogelijk voor kunnen komen in de bosschages waar de tweede ontsluitingsweg wordt aangelegd. Op andere plekken in het projectgebied zijn geen geschikte groeiplaatsen voor het stofzaad aanwezig. De karthuiser anjer is een plant die van nature op kalkrijke en schrale omstandigheden groeit. Het projectgebied bevat deze condities niet, omdat het projectgebied voedselrijk grasland betreft en de landelijke dijk en zeedijk worden begraasd door schapen en de dijk en bermen gemaaid	

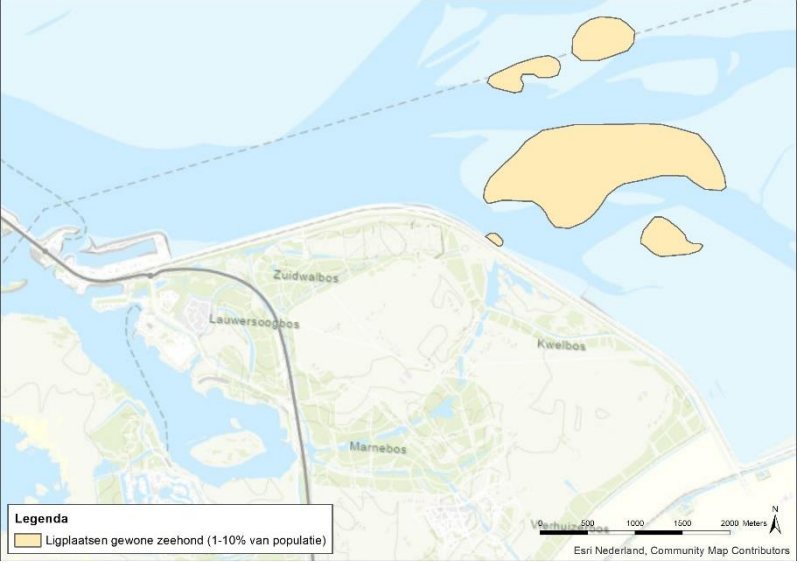
Soortgroep	Aanwezigheid beschermde soorten / geschiktheid habitat	Conclusie
	worden. De huidige waarneming van de karthuiser anjer is afkomstig van 500 meter van het projectgebied en is daarnaast een ingezaaid exemplaar. Doordat het projectgebied geen geschikte groei condities voor de karthuiser anjer bevat, kan de karthuiser anjer in het projectgebied worden uitgesloten. Andere beschermde plantensoorten kunnen uitgesloten worden op basis van habitat en/of verspreiding.	projectgebied aan geschikt habitat voor de karthuiser anjer. Andere beschermde plantensoorten kunnen ook uitgesloten worden op basis van habitat en/of verspreiding.
Broedvogels zonder jaarrond beschermde nest	<i>Bureauonderzoek</i> In het projectgebied en de directe omgeving zijn waarnemingen bekend van diverse algemene broedvogels zoals scholekster, zilvermeeuw en steenloper (NDFF, 2021).	Algemene broedvogels kunnen in het projectgebied en de directe omgeving broeden op de dijk, in bosschages en op de kwelders.
	<i>Veldbezoek</i> <i>Landelijke dijk en zeedijk</i> Tijdens het veldbezoek zijn foeragerende spreeuwen waargenomen op de landelijke dijk, witte kwikstaart ter plaatse op de landelijke dijk, kokmeeuw, zilvermeeuw, scholekster en aalscholver op een paar meter afstand rustend in het water, graspieper op de kade ter plaatse, steenloper foeragerend langs de waterlijn, eidereend een aantal meters verder in het water, wilde eend rustend op de kade. Op de kwelders zijn kluut, tureluur, blauwe reiger, zilverreiger en oeverloper waargenomen. Vlak bij de kwelder op een rijshoutdam zaten allerlei verschillende vogelsoorten. Het veldbezoek zelf vond buiten het broedseizoen plaats waardoor geen broedende vogels zijn waargenomen. Wel kan op de dijk of omliggende kwelders en bosschages diverse vogels tot broeden komen. <i>Te rooien bosschages voor de tweede ontsluitingsweg</i> Ook in het bosschage bij de tweede ontsluitingsweg kunnen vogels tot broeden komen. <i>Te rooien bosschages bij de parkeerplaats</i> Er is een nest waargenomen van een algemene broedvogel in een populier, zie Figuur 11. 	

Figuur 11. Nest van een algemene broedvogel.

Soortgroep	Aanwezigheid beschermde soorten / geschiktheid habitat	Conclusie
	In de directe omgeving zijn geluiden van broedvogels gehoord zoals gaai en roodborst. In de directe omgeving van het projectgebied kunnen algemene broedvogels broeden.	
Broedvogels met jaarrond beschermd nest	<i>Bureauonderzoek</i> <i>Quicksan Altenburg & Wymenga 2018</i> In de Marnewaard ten zuiden van het projectgebied zijn jaarrond beschermde nesten gevonden van de buizerd en havik. <i>Monitoringsprogramma Arcadis 2020-2021</i> Er zijn waarnemingen gedaan van 20 nesten van huiszwaluwen bij het beheerdershuisje in het oosten van het projectgebied. Huiszwaluw betreft een categorie 5 soort, wat betekent dat nesten enkel jaarrond beschermd zijn als er sprake is van een zwaarwegend of ecologisch belang, bijvoorbeeld als er onvoldoende uitwijkmogelijkheden voorhanden zijn. In de omgeving komt weinig bebouwing voor dus worden de nesten van de huiszwaluw als jaarrond beschermd beschouwd. Ook bij de sluis vlak bij de haven zijn nesten van huiszwaluw waargenomen. Tevens is een roek waargenomen in het projectgebied. Er zijn echter geen nesten van de roek aangetroffen in het projectgebied. In de rapportage van het monitoringsprogramma wordt aangegeven dat roekennesten kunnen worden uitgesloten in het projectgebied. <i>Openbare verspreidingsgegevens (NDFF/verspreidingsatlas)</i> In het projectgebied en de directe omgeving (circa 500 meter) zijn waarnemingen bekend van boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, wespindief, zwarte wouw (foeragerend, overvliegend, jagend, ter plaatse). Er zijn geen waarnemingen bekend van nesten (NDFF, 2021). <i>Veldbezoek</i> In het projectgebied zijn geen nestlocaties van vogels met jaarrond beschermde nesten aangetroffen zoals diverse roofvogelsoorten, grote gele kwikstaart, uilen en roeken. Ook ontbreekt bebouwing in het projectgebied waardoor gebouwbewonende vogels met jaarrond beschermde nesten (huismus, kerkuil en gierzwaluw) uitgesloten kunnen worden. Op circa 50 meter van het projectgebied in de Marnewaard is een nest waargenomen die mogelijk jaarrond beschermd is, zie Figuur 12 en voor de locatie Figuur 13. 	In het projectgebied kunnen nesten van jaarrond beschermde vogels worden uitgesloten. Nabij het projectgebied is een mogelijk jaarrond beschermd nest waargenomen. Vogels met jaarrond beschermde nesten zouden in het projectgebied kunnen foerageren. Het betreft geen essentieel foerageergebied.
	<i>Figuur 12. Mogelijk jaarrond beschermd nest in de Marnewaard.</i>	

Soortgroep	Aanwezigheid beschermde soorten / geschiktheid habitat	Conclusie
	 <i>Figuur 13. Locatie van mogelijk jaarrond beschermd nest aangegeven met een gele stip. Het projectgebied is aangegeven in het blauw.</i> Aan het beheerdershuisje zijn nesten van huiszwaluw aanwezig. Doordat er onvoldoende uitwijkmogelijkheden zijn, zijn deze jaarrond beschermd. Het beheerdershuisje bevindt zich echter buiten de begrenzing van het projectgebied op circa 40 meter afstand. Vogels met jaarrond beschermde nesten zouden wel in het projectgebied kunnen foerageren. Er is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving, zoals het Lauwersmeergebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied.	
Grond-gebonden zoogdieren	<i>Bureauonderzoek</i> In het projectgebied en directe omgeving (circa 500 meter) komen diverse (vrijgestelde) beschermde grondgebonden zoogdieren voor, namelijk, egel, konijn, ree, vos, wezel en diverse muissoorten. Daarnaast zijn in het projectgebied waarnemingen bekend van zwaarder beschermde soorten als damhert, steenmarter, hermelijn en haas. In de directe omgeving (binnen circa 500 meter) zijn waarnemingen bekend van zwaarder beschermde soorten als boomkruis, das en otter (NDFF, 2021). <i>Veldbezoek</i> In het projectgebied en de directe omgeving kunnen algemene (vrijgestelde) grondgebonden zoogdieren voorkomen om te foerageren zoals diverse muissoorten, konijn, egel, vos en ree. In het projectgebied zijn geen sporen of andere indicaties gevonden voor de aanwezigheid van de steenmarter. De steenmarter zou mogelijk kunnen verblijven in de directe omgeving van het projectgebied in gebouwen in de haven of in het dorp Lauwersoog. Mogelijke verblijfplaatsen van de steenmarter in het projectgebied zijn niet aangetroffen. De steenmarter zou het projectgebied kunnen gebruiken als foerageergebied. Het betreft echter een zeer klein onderdeel van het gehele foerageergebied (enkele tientallen tot honderden hectares groot). Daarnaast is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de directe omgeving van het projectgebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied. Damherten komen vooral voor in loofbossen en hebben geen vaste verblijfplaats of territorium. Het is mogelijk dat damhert foerageert op de dijk vanwege het gras. Er is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving, zoals het Lauwersmeergebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied. Het projectgebied is niet geschikt als verblijfplaats voor de das. Er zijn ook geen verblijfplaatsen aangetroffen in het plangebied. Mogelijk foerageert de das in het projectgebied. Er is voldoende alternatief foerageergebied	In het projectgebied en directe omgeving kunnen algemene (vrijgestelde) grondgebonden zoogdieren voorkomen om te foerageren. Mogelijk foerageren buning, damhert, das, haas, hermelijn en steenmarter in het projectgebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied. Mogelijk is het bosschage op de plek van de tweede ontsluitingsweg geschikt voor hazenlegers. Mogelijk bevinden zich verlaten hollen in het bosschage naast de parkeerplaats en op de plek van de tweede

Soortgroep	Aanwezigheid beschermde soorten / geschiktheid habitat	Conclusie
	voorhanden in de omgeving, zoals het Lauwersmeergebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied. Het leefgebied van de haas omvat kleinschalig gras- en bouwland, open veld als akkers en weilanden, open bos, heide en kwelders. Haas zou in het gehele projectgebied kunnen foerageren. Er is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving, zoals het Lauwersmeergebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied. Hazen maken legers in bosranden, windkeringen, ruigtezomen, onder heggen en in hoog gras. Mogelijk is het bosschage op de plek van de tweede ontsluitingsweg geschikt voor hazenlegers. Op andere plekken in het projectgebied zijn geen geschikte verblijfplaatsen voor de haas aanwezig, vanwege korte vegetatie en onvoldoende dekkingsmogelijkheden. De hermelijn komt in alle leefgebieden voor als er genoeg dekking aanwezig is. Mogelijk foerageert de hermelijn in het projectgebied. Er is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving, zoals het Lauwersmeergebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied. De hermelijn gebruikt een holle boom, een ruimte tussen rotsen of een verlaten hol (bijvoorbeeld hopen van mollen) als nest. Mogelijk bevinden zich verlaten hopen in het bosschage naast de parkeerplaats en op de plek van de tweede ontsluitingsweg. Op andere plekken in het projectgebied zijn geen geschikte verblijfplaatsen voor de hermelijn aanwezig. De bunzing leeft bij voorkeur in kleinschalige landschappen met houtwallen, greppels en sloten met overhangende vegetatie. Ook komt de bunzing voor in dorpen en buitenwijken van steden. Mogelijk foerageert de bunzing in het projectgebied. Er is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving, zoals het Lauwersmeergebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied. Als verblijfplaats gebruikt de bunzing oude hopen van bijvoorbeeld konijn, mol, vos en das. Ook steenhopen, houtmijten, holle bomen en een ruimte onder boomwortels kunnen als verblijfplaats dienen. Mogelijk bevinden zich oude hopen in het bosschage naast de parkeerplaats en op de plek van de tweede ontsluitingsweg. Op andere plekken in het projectgebied zijn geen geschikte verblijfplaatsen voor de bunzing aanwezig. Het projectgebied is niet geschikt als verblijfplaats en foerageergebied voor boomarter en otter op basis van habitat. Andere beschermde grondgebonden zoogdieren kunnen op basis van habitat en/of verspreidingsgegevens uitgesloten worden in het projectgebied.	ontsluitingsweg die geschikt zijn voor hermelijn en bunzing. Andere beschermde grondgebonden zoogdieren kunnen op basis van habitat en/of verspreidingsgegevens uitgesloten worden in het projectgebied.
Zee-zoogdieren	<i>Bureauonderzoek</i> In het projectgebied zijn waarnemingen bekend van gewone en grijze zeehond evenals in de directe omgeving (<1000m). In de directe omgeving zijn ook waarnemingen bekend van bruinvis. Langs het gehele traject van de landelijke en havendijk zijn waarnemingen van deze soorten bekend. Daarnaast zijn een paar waarnemingen binnendijs in het Lauwersmeer van deze soorten (NDFF, 2021). Grenzend aan het projectgebied en in de directe omgeving op circa 300 meter afstand zijn wadplaten waar zeehonden op kunnen rusten, zie Figuur 14. <i>Veldbezoek</i> Tijdens het veldbezoek is een gewone zeehond waargenomen op een aantal meters afstand van de landelijke dijk in het water. <i>Gewone zeehond</i> Gewone zeehonden rusten op intergetijde wadplaten in de Waddenzee. Op de wadplaten nabij het projectgebied maakt 1 tot 10% van de gewone zeehonden populatie van de Waddenzee gebruik van deze platen als ligplaats (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2016). Deze wadplaten behoren niet tot de belangrijkste ligplaatsen in de Waddenzee (Ens et al.,	In het projectgebied en de directe omgeving kunnen gewone en grijze zeehond en bruinvis foerageren tijdens vloed. Ook kunnen gewone en grijze zeehond in de omgeving rusten op wadplaten. Het betreft geen essentieel rust- en foerageergebied.

Soortgroep	Aanwezigheid beschermde soorten / geschiktheid habitat	Conclusie
	2019). Mogelijk zoogt een gewone zeehond incidenteel op deze wadplaten op circa 300 meter afstand. Enige verstoring blijkt echter niet tot negatieve effecten te leiden aangezien belangrijke ligplaatsen als Razende bol en Richel vlakbij drukke vaarwegen liggen (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2016). Hierbij is het belangrijk dat vaartuigen voldoende afstand (minimaal 60 meter) van de wadplaat houden (Ens et al., 2019). Er is voldoende alternatief rustgebied voorhanden in de omgeving van het projectgebied (de Waddenzee). Het betreft geen essentieel rustgebied. Hierdoor kunnen negatieve effecten op voorhand uitgesloten worden. Er zijn incidentele waarnemingen bekend van gewone zeehonden in het projectgebied op de kwelders. Hierbij gaat het echter om dode en zieke juveniele zeehonden. Het projectgebied betreft daardoor geen essentieel rust- en verblijfplaats. De ondiepe slik- en zandplaten in het projectgebied en de directe omgeving zijn niet tot nauwelijks geschikt als foerageergebied voor gewone zeehonden. Mogelijk maakt de gewone zeehond incidenteel bij vloed gebruik van het projectgebied en de directe omgeving van het projectgebied om te foerageren. Het betreft echter een zeer klein onderdeel van het gehele beschikbare foerageergebied. Daarnaast is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving van het projectgebied (de Waddenzee). Het betreft geen essentieel foerageergebied. <i>Figuur 14. Ligplaatsen van de gewone zeehond.</i> Grijze zeehond De grijze zeehond rust bij voorkeur op permanent droge wadplaten (Zoogdierverseniging, z.d.). Grijze zeehonden maken geen gebruik van de wadplaten nabij het projectgebied (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2016). Vaste rust- en verblijfplaatsen van grijze zeehond kunnen daardoor uitgesloten worden in de directe omgeving van het projectgebied. De ondiepe slik- en zandplaten in het projectgebied en de directe omgeving zijn niet tot nauwelijks geschikt als foerageergebied voor grijze zeehonden. Mogelijk maakt de grijze zeehond bij vloed incidenteel gebruik van het projectgebied en de directe omgeving van het projectgebied om te foerageren. Het betreft echter een zeer klein onderdeel van het gehele beschikbare foerageergebied. Daarnaast is voldoende alternatief	

Soortgroep	Aanwezigheid beschermde soorten / geschiktheid habitat	Conclusie
	foerageergebied voorhanden in de omgeving van het projectgebied (de Waddenzee). Het betreft geen essentieel foerageergebied. Bruinvis Mogelijk maakt de bruinvis bij vloed gebruik van de directe omgeving van het projectgebied om te foerageren. Het betreft een zeer klein onderdeel van het gehele beschikbare foerageergebied. Daarnaast is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving van het projectgebied (de Waddenzee). Het projectgebied betreft geen essentieel foerageergebied.	
Vleermuizen	Bureauonderzoek In het projectgebied zijn geen waarnemingen bekend van beschermde vleermuissoorten. In de omgeving van het projectgebied zijn waarnemingen bekend van de ruige dwergvleermuis (<100m) en gewone dwergvleermuis (<500m) in de Marnewaard. Tevens zijn waarnemingen bekend van de gewone dwergvleermuis in bebouwd gebied in Lauwersoog. De vleermuizen zijn zowel passerend als foeragerend en territorium indicierend waargenomen. Ook is een waarneming bekend van watervleermuis ten oosten van het projectgebied op circa 700 meter afstand bij een waterlichaam in de Westpolder. Op circa 2 kilometer afstand is een waarneming gedaan van gewone grootoorvleermuis in de bosschages van de Marnewaard (NDFF, 2021).	Het projectgebied ontbreekt geschikte verblijfplaatsen voor beschermde vleermuissoorten. Het projectgebied wordt mogelijk gebruikt als foerageergebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied.
	Veldbezoek	
	Verblijfplaatsen In het projectgebied zijn bomen aanwezig naast de parkeerplaats in de haven (Figuur 9) en de bomenstrook waar de tweede ontsluitingsweg wordt aangelegd (Figuur 10). De bomen zijn over het algemeen relatief jong en smal. Er zijn geen holtes waargenomen. Daarnaast zijn in het projectgebied twee radarposten aanwezig van defensie. De betonnen beschermwanden hebben geen openingen naar eventuele holtes of open ruimtes en zijn hierdoor niet geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen. In het havengebied zijn gebouwen aanwezig waar vleermuizen mogelijk kunnen verblijven. Deze gebouwen vallen buiten de begrenzing van het projectgebied.	In het projectgebied zijn lijnvormige structuren aanwezig die als vliegroute kunnen fungeren. De te rooien bosschage bij de parkeerplaats in de haven vormt geen essentiële vliegroute.
	Foerageergebied Het projectgebied wordt mogelijk gebruikt als foerageergebied voor vleermuizen. Het betreft geen essentieel foerageergebied, omdat in de omgeving van het projectgebied voldoende alternatief en geschikter foerageergebied voorhanden is zoals het Lauwersmeergebied. Vliegroutes Vleermuizen volgen lijnvormige landschapselementen in het landschap, zoals bomenrijen en rietkragen, waarlangs zij zich kunnen oriënteren bij verplaatsingen tussen verblijfplaatsen en foerageergebieden. De bosschages in het projectgebied vormen geschikte vliegroutes. Het bosschage bij de parkeerplaats in de haven wordt gerooid. Er ligt ten zuiden van deze bosschage nog een geschiktere vliegroute en daarom is de te verwijderen bosschage niet een essentiële vliegroute. De dijk en het buitendijkse gebied vormen geen essentiële vliegroute doordat de bosschages aan de binnendijkse kant een geschiktere vliegroute vormen.	
Reptielen	Bureauonderzoek In het projectgebied en directe omgeving (circa 500 meter) zijn geen waarnemingen bekend van beschermde reptielensoorten (NDFF, 2021).	Beschermde reptielensoorten kunnen op basis van habitat worden uitgesloten.
	Veldbezoek	

Soortgroep	Aanwezigheid beschermde soorten / geschiktheid habitat	Conclusie
	In het projectgebied ontbreekt geschikt habitat voor beschermde reptielensoorten.	
Amfibieën	<i>Bureauonderzoek</i> In het projectgebied zijn geen waarnemingen bekend van beschermde amfibieën. Ten oosten grenzend aan het projectgebied is een waarneming bekend van een dode rugstreeppad. In de directe omgeving van het projectgebied (circa 500 meter) zijn waarnemingen bekend van (vrijgestelde) beschermde amfibieënsoorten, namelijk gewone pad en kleine watersalamander (NDFF, 2021).	Beschermde amfibieënsoorten kunnen op basis van habitat worden uitgesloten in het projectgebied. In de directe omgeving komen mogelijk algemene (vrijgestelde) amfibieënsoorten voor.
	<i>Veldbezoek</i> De rugstreeppad komt voor op zandige gebieden met een natuurlijk of door de mens veroorzaakt pionierskarakter zoals duinen, stuifzanden, heidegebieden, zandbanken in overstromingsgebieden, industrieterreinen, militair oefenterrein en zandgroeves. De soort graaft zich overdag in of schuilt onder stenen of planken of andere objecten. De rugstreeppad overwintert op het land ingegraven in de grond. Het is een pionierssoort en kan tot kilometers van het water wegtrekken. De voortplanting vindt plaats in ondiepe bij voorkeur geheel vegetatie-loze, meestal tijdelijke, watertjes. Licht brak water wordt getolereerd. Het projectgebied is niet geschikt als overwinteringsplaats voor de rugstreeppad. Daarnaast komen in de directe omgeving geen geschikte voortplantingswateren voor vanwege het brakke tot zoute water. Wel zou, indien door de werkzaamheden ondiepe waterplassen ontstaan, geschikt habitat kunnen ontstaan voor de rugstreeppad tijdens de werkzaamheden en zou deze soort zich kunnen vestigen in het projectgebied. Mogelijk komen in de directe omgeving van het projectgebied algemene (vrijgestelde) amfibieënsoorten voor.	
Vissen	<i>Bureauonderzoek</i> In het projectgebied en de directe omgeving (circa 500 meter) zijn geen waarnemingen bekend van beschermde vissoorten (NDFF, 2021).	In het projectgebied en directe omgeving zouden de Noordzeehouting en Europese steur kunnen foerageren of langstrekken. Het betreft geen essentieel foerageer- en trekgebied.
	<i>Veldbezoek</i> Het projectgebied ligt nabij een potentiële trekroute van migrerende vissen welke hieronder benoemd zijn. Noordzeehouting De volwassen Noordzeehoutingen hebben als leefgebied het IJsselmeer, de benedenrivieren en Nederlandse kustgebieden zoals de Waddenzee en Voordelta. Rond november trekt de Noordzeehouting de grote rivieren op om zich voort te planten zoals de IJssel en Eems. De Noordzeehouting zou jaarrond voor kunnen komen in en nabij het projectgebied om te foerageren. Tijdens de migratie zouden ze in of nabij het projectgebied kunnen langstrekken. Het projectgebied betreft een zeer klein onderdeel van het gehele beschikbare foerageer- en trekgebied. Daarnaast is voldoende alternatief foerageer- en trekgebied voorhanden in de omgeving van het projectgebied (de Waddenzee). Het projectgebied betreft geen essentieel foerageer- en trekgebied. Europese steur De Europese steur was in Nederland uitgestorven, maar is geïntroduceerd in de Nieuwe Maas en de Waal. Voorheen bestond het leefgebied van de Europese steur uit de Noordzeekust, Waddenzee, Zuiderzee en de grote rivieren en hun estuaria. Mogelijk komt de soort in deze plekken voor. In het voorjaar trekt de soort de grote rivieren op. De Europese steur zou jaarrond voor kunnen komen in en nabij het	

Soortgroep	Aanwezigheid beschermde soorten / geschiktheid habitat	Conclusie
	projectgebied om te foerageren. Tijdens de migratie zouden ze in of nabij het projectgebied kunnen langstrekken. Het projectgebied betreft een zeer klein onderdeel van het gehele beschikbare foerageer- en trekgebied. Daarnaast is voldoende alternatief foerageer- en trekgebied voorhanden in de omgeving van het projectgebied (de Waddenzee). Het projectgebied betreft geen essentieel foerageer- en trekgebied.	
Overige soorten	Bureauonderzoek In het projectgebied is een waarneming bekend van grote vos en in de directe omgeving (circa 500 meter) zijn waarnemingen bekend van grote vos en grote weerschijnvlinder (NDFF, 2021).	Beschermde overige soorten kunnen op basis van habitat worden uitgesloten.
	Veldbezoek Grote vos en grote weerschijnvlinder komen voor in specifieke habitats. Grote vos heeft als habitat vochtige, open bossen, bosranden, boomgaarden en andere plekken met grote vrijstaande bomen. Grote weerschijnvlinder komt voor in oudere, vochtige loofbossen, wilgenbroekbossen of groepen samenhangende bosjes in beekdalen. Dergelijk habitat ontbreekt in het projectgebied. Ook habitat van andere beschermde soorten ongewervelden ontbreekt in het projectgebied.	

3.3 Effectenbeschrijving

In de onderstaande tabel is per soortgroep voor de (mogelijk) aanwezige soorten, op basis van de conclusie van de vorige paragraaf, een beschrijving gegeven van mogelijke effecten als gevolg van het voornemen.

Tabel 5. Effecten per soortgroep als gevolg van werkzaamheden.

Soortgroep	Mogelijke effecten	Toetsing vereist?
Flora	Als gevolg van het aanleggen van de tweede ontsluitingsweg kan stofzaad vernield en/of ontworteld worden.	Ja
Broedvogels zonder jaarrond beschermd nest	Indien werkzaamheden in het broedseizoen uitgevoerd worden, kunnen aanwezige nesten vernietigd worden, eieren vernietigd of beschadigd worden, jongen of broedende vogels verstoord, vernietigd of verwond worden.	Ja
Broedvogels met jaarrond beschermd nest	Indien werkzaamheden in het broedseizoen uitgevoerd worden, kunnen broedende vogels verstoord worden. Door de verstoring kan het nest verlaten worden. Jaarrond beschermde vogels zouden in het projectgebied kunnen foerageren. Er is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving, zoals het Lauwersmeergebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied.	Ja
Huiswaluw	Indien werkzaamheden in het broedseizoen uitgevoerd worden, kunnen aanwezige jonge of broedende vogels verstoord worden die aan het beheerdershuisje net buiten het projectgebied voorkomen. Het beheerdershuisje blijft behouden en daardoor worden geen nestplekken vernield.	Ja
Gewone zeehond	Mogelijk zoekt een gewone zeehond incidenteel op de wadplaten nabij het projectgebied. Enige verstoring blijkt echter niet tot negatieve effecten te leiden aangezien belangrijke ligplaatsen als Razende bol en Richel vlakbij drukke vaarwegen liggen (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2016). Hierbij is het belangrijk vaartuigen voldoende afstand (minimaal 60 meter) van de wadplaat houden (Ens et al., 2019). De wadplaat waar mogelijk zeehonden incidenteel op zogen ligt op circa 300 meter afstand van het projectgebied. Hierdoor kan er voldoende afstand gehanteerd worden. Er is voldoende alternatief rustgebied voorhanden in de omgeving van het projectgebied (de Waddenzee). Het betreft geen essentieel rustgebied. Hierdoor kunnen negatieve effecten op voorhand uitgesloten worden.	Nee

	Mogelijk maakt de gewone zeehond incidenteel bij vloed gebruik van het projectgebied en de directe omgeving van het projectgebied om te foerageren. Het betreft echter een zeer klein onderdeel van het gehele beschikbare foerageergebied. Daarnaast is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving van het projectgebied (de Waddenzee). Het betreft geen essentieel foerageergebied.	
Grijze zeehond	Vaste rust- en verblijfplaatsen van grijze zeehond kunnen uitgesloten worden in de directe omgeving van het projectgebied. De ondiepe slik- en zandplaten in het projectgebied en de directe omgeving zijn niet tot nauwelijks geschikt als foerageergebied voor grijze zeehonden. Mogelijk maakt de grijze zeehond bij vloed incidenteel gebruik van het projectgebied en de directe omgeving van het projectgebied om te foerageren. Het betreft echter een zeer klein onderdeel van het gehele beschikbare foerageergebied. Daarnaast is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving van het projectgebied (de Waddenzee). Het betreft geen essentieel foerageergebied.	Nee
Bruinvis	Mogelijk maakt de bruinvis bij vloed gebruik van de directe omgeving van het projectgebied om te foerageren. Het betreft een zeer klein onderdeel van het gehele beschikbare foerageergebied. Daarnaast is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving van het projectgebied (de Waddenzee). Het projectgebied betreft geen essentieel foerageergebied.	Nee
Algemene grondgebonden zoogdieren	Als gevolg van de werkzaamheden kunnen verblijfplaatsen en leefgebied van algemene grondgebonden zoogdieren vernietigd worden. Ook kunnen aanwezige dieren gedood, verwond of verstoord worden.	Ja
Damhert, das en steenmarter	Mogelijk foerageren damhert, das en steenmarter incidenteel in het projectgebied of de directe omgeving. Het betreft geen essentieel foerageergebied. Als gevolg van de werkzaamheden gaat geen essentieel foerageergebied verloren van deze soorten.	Nee
Haas*	Mogelijk foerageert haas in het projectgebied of de directe omgeving. Het betreft geen essentieel foerageergebied. Als gevolg van de werkzaamheden gaat geen essentieel foerageergebied verloren van deze soort. Mogelijk is het bosschage op de plek van de tweede ontsluitingsweg geschikt voor hazenlegers. Als gevolg van de werkzaamheden kunnen aanwezige hazen opzettelijk gedood worden en vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk beschadigd of vernield worden.	Ja
Kleine marterachtigen*	Mogelijk foerageren hermelijn en bunzing in het projectgebied. Er is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving, zoals het Lauwersmeergebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied. Mogelijk bevinden zich oude hollen in het bosschage naast de parkeerplaats en op de plek van de tweede ontsluitingsweg. Als gevolg van de werkzaamheden kunnen aanwezige hermelijn en bunzing opzettelijk gedood worden en vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk beschadigd of vernield worden.	Ja
Vleermuizen	Het projectgebied wordt mogelijk gebruikt als foerageergebied van vleermuizen. Het betreft geen essentieel foerageergebied, omdat in de omgeving van het projectgebied voldoende alternatief en geschikter foerageergebied voorhanden is zoals het Lauwersmeergebied. De bosschages in het projectgebied kunnen als vliegrouete fungeren. Het bosschage bij de parkeerplaats betreft geen essentiële vliegrouete. Ten zuiden van deze bosschage is een geschiktere vliegrouete voorhanden. De vliegrouete langs het bosschage op de plek van de potentiële tweede ontsluitingsweg blijft behouden doordat de lijnvormige structuur niet doorbroken wordt.	Ja

	Indien bij de werkzaamheden verlichting gebruikt wordt in de actieve periode van vleermuizen (half uur voor zonsondergang t/m half uur na zonsopkomst in de periode maart t/m november) kan dit leiden tot verstoring. Indien de nieuwe permanente verlichting (lantaarnpalen en wegdekverlichting) in de haven gericht is op gebouwen en bomen kan dit leiden tot verstoring.	
Rugstreeppad	Het projectgebied is niet geschikt als overwinteringsplaats voor de rugstreeppad. Daarnaast komen in de directe omgeving geen geschikte voortplantingswateren voor vanwege het brakke tot zoute water. Wel zou, indien door de werkzaamheden ondiepe waterplassen ontstaan, geschikt habitat kunnen ontstaan voor de rugstreeppad tijdens de werkzaamheden en zou deze soort zich kunnen vestigen in het projectgebied. Als gevolg van de werkzaamheden kan daardoor de rugstreeppad opzettelijk verstoord en gedood worden, opzettelijk eieren vernield worden en voortplantingsplaatsen of rustplaatsen beschadigd of vernield worden.	Ja
Algemene amfibieën	Als gevolg van de werkzaamheden kunnen verblijfplaatsen en leefgebied van algemene amfibieënsoorten vernietigd worden. Ook kunnen aanwezige dieren gedood, verwond of verstoord worden.	Ja
Vissen	De Noordzeehouting en Europese steur zouden jaarrond voor kunnen komen in en nabij het projectgebied om te foerageren. Tijdens de migratie zouden ze in of nabij het projectgebied kunnen langstrekken. Het projectgebied betreft een zeer klein onderdeel van het gehele beschikbare foerageer- en trekgebied. Daarnaast is voldoende alternatief foerageer- en trekgebied voorhanden in de omgeving van het projectgebied (de Waddenzee). Het projectgebied betreft geen essentieel foerageer- en trekgebied.	Nee

* deze soorten zijn sinds 18 februari 2022 niet meer vrijgesteld in de provincie Groningen.

3.4 Toetsing

3.4.1 Beschermingscategorieën relevante soorten

In onderstaande tabel is per soortgroep opgenomen tot welke beschermingscategorie deze behoort:

Tabel 6. Beschermingscategorie van de relevante soorten.

Beschermingscategorie	Soort/ soortgroep
Vogelrichtlijnsoorten	Broedvogels zonder jaarrond beschermd nest, huiszwaluw
Habitatrichtlijnsoorten	Vleermuizen, rugstreeppad
Andere soorten zonder vrijstelling	Stofzaad, haas, hermelijn, bunzing
Andere soorten met vrijstelling	Algemene grondgebonden zoogdieren, algemene amfibieën

Er geldt binnen de provincie Groningen een vrijstelling voor de binnen het projectgebied algemeen voorkomende soorten grondgebonden zoogdieren en amfibieën, zie bijlage B. Deze zijn hieronder daarom niet meegenomen. Voor deze soorten geldt de zorgplicht, zie verder in mitigerende maatregelen in paragraaf 3.4.3.1.

3.4.2 Overtreding verbodsbepalingen

In de onderstaande tabellen is per soortgroep, op basis van de effectbeschrijving in paragraaf 3.3, aangegeven welke verbodsbepalingen van de Wnb kunnen worden overtreden als gevolg van de werkzaamheden. Daarbij is geen rekening gehouden met eventueel mogelijke mitigerende maatregelen. Op basis van de uitkomsten van deze toetsing is bepaald of en zo ja, welke mitigerende maatregelen nodig zijn. Deze zijn beschreven in de volgende paragraaf.

Tabel 7. Mogelijke overtreding van de verbodsbepalingen van artikel 3.1 ten aanzien van soorten van de Vogelrichtlijn.

Soort	Lid 1	Lid 2	Lid 3	Lid 4	Als gevolg van
Broedvogels zonder jaarrond beschermde nesten	X	X		X	Als gevolg van werkzaamheden in het broedseizoen.
Broedvogels met jaarrond beschermde nesten				X	Als gevolg van de werkzaamheden in het broedseizoen nabij een jaarrond beschermd nest.
Huiszwaluw				X	Als gevolg van de werkzaamheden in het broedseizoen.
Het is verboden om: Lid 1: te doden of te vangen; Lid 2: opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen; Lid 3: eieren te rapen en deze onder zich te hebben; Lid 4: opzettelijk te verstoren; verstoring toegestaan indien niet van wezenlijke invloed op de staat van instandhouding. Lid 5: Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.					

Tabel 8. Mogelijke overtreding van de verbodsbepalingen van artikel 3.5 ten aanzien van soorten van de Habitatrichtlijn.

Soort	Lid 1	Lid 2	Lid 3	Lid 4	Als gevolg van
Vleermuizen		X			Plaatsen nieuwe permanente verlichting in de haven en gebruik van verlichting bij de werkzaamheden.
Rugstreeppad	X	X	X	X	Indien door de werkzaamheden ondiepe waterplassen ontstaan, zou geschikt habitat kunnen ontstaan voor de rugstreeppad tijdens de werkzaamheden en zou deze soort zich kunnen vestigen in het projectgebied.
Het is verboden om: Lid 1: opzettelijk te doden of te vangen; Lid 2: opzettelijk te verstoren; Lid 3: eieren van dieren opzettelijk te vernielen of te rapen; Lid 4: voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;					

Tabel 9. Mogelijke overtreding van de verbodsbepalingen van artikel 3.10 lid 1 ten aanzien van andere soorten.

Soort	a	b	c	Als gevolg van
Stofzaad			X	Het aanleggen van de tweede ontsluitingsweg en de kapwerkzaamheden.
Haas	X	X		De kapwerkzaamheden en het aanleggen van de tweede ontsluitingsweg.
Hermelijn	X	X		De kapwerkzaamheden naast de parkeerplaats en bij de tweede ontsluitingsweg en het aanleggen van de tweede ontsluitingsweg.
Bunzing	X	X		De kapwerkzaamheden naast de parkeerplaats en bij de tweede ontsluitingsweg en het aanleggen van de tweede ontsluitingsweg.
Het is verboden om: a: opzettelijk te doden of te vangen; b: vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of te vernielen c: opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen				

3.4.3 Vervolg

3.4.3.1 Mitigerende maatregelen

Broedvogels met jaarrond beschermde nesten

- In de omgeving van het (mogelijk) jaarrond beschermde nest mag niet gewerkt worden in de periode februari t/m augustus.
- Indien dit niet mogelijk is, dient eerst soortgericht onderzoek plaats te vinden of het een jaarrond beschermd nest betreft (zie paragraaf 3.4.3.2)
- Ook als het niet een jaarrond nest betreft, mag er niet gewerkt worden als het nest in gebruik is indien er kans bestaat op verstoring (zie onderstaande paragraaf)

Broedvogels zonder jaarrond beschermde nesten

- De werkzaamheden dienen, daar waar mogelijk, uitgevoerd te worden buiten het broedseizoen (circa 15 maart – 15 juli).
- Indien dat niet mogelijk is dienen de volgende stappen genomen te worden:
 - Een ecooloog checkt voorafgaand aan de werkzaamheden het projectgebied op broedende vogels. Indien nodig worden voorafgaand aan het broedseizoen ontmoedigende maatregelen genomen (verwijderen vegetatie rondom projectgebied of plaatsen van linten).
 - Bij geen broedende vogels kunnen werkzaamheden doorgang vinden. In dat geval dient het projectgebied elke week gecontroleerd te worden op broedende vogels.
 - Bij broedende vogels dient op de betreffende locatie gewacht te worden tot de jonge vogels zijn uitgevlogen of het nest hebben verlaten.

Huiszwaluw

- De werkzaamheden dienen, daar waar mogelijk, uitgevoerd te worden buiten het broedseizoen (circa 15 maart – 15 juli).
- Indien dat niet mogelijk is dienen de werkzaamheden op minimaal 50 meter afstand van de nesten van de huiszwaluw uitgevoerd te worden.

Vleermuizen

- Indien de werkzaamheden na zonsondergang en voor zonsopgang uitgevoerd worden (in de periode maart t/m november), dient vleermuisvriendelijke verlichting gebruikt te worden of dient de verlichting niet gericht te staan op bomen en gebouwen.
- De nieuwe permanente verlichting in de haven dient niet gericht te staan op bomen en gebouwen.

Rugstreeppad

- Zorg dat er geen plassen kunnen ontstaan.
- Indien dat niet mogelijk is dient het projectgebied afgeschermd te worden met stevig plastic of worteldoek van 50 centimeter hoog en minimaal 10 centimeter ingegraven in de grond. Controleer de schermen een keer per week op kieren en op overhangende vegetatie.
- Gedurende de werkzaamheden dient het gebied gecontroleerd te worden op aanwezigheid van rugstreeppad door een ecooloog. Indien, ondanks de maatregelen, de rugstreeppad het plangebied toch weet te koloniseren, dient in afstemming met bevoegd gezag vervolgstappen genomen worden (zoals aanvraag van ontheffing Wnb).

Zorgplicht

De Wnb kent een algemene zorgplicht. Dit betekent dat zorgvuldig met aanwezige planten en dieren moet worden omgegaan. Daarom moeten de volgende maatregelen genomen worden:

- Bij de werkzaamheden wordt één richting opgewerkt zodat aanwezige dieren kunnen vluchten.

- Het materieel moet zorgvuldig en deskundig worden gebruikt, zodat geen onnodige schade wordt veroorzaakt of onnodige verstoring optreedt.
- Werkgebieden en werkpaden worden zo klein mogelijk gehouden.

3.4.3.2 Soortgericht onderzoek

Op basis van de quickscan kan de aanwezigheid van een aantal beschermde soorten/soortgroepen niet worden uitgesloten. Omdat bij uitvoering van de werkzaamheden sprake kan zijn van overtreding van verbodsbepalingen van de Wnb, dient nader onderzoek te worden uitgevoerd voordat beoordeeld kan worden of negatieve effecten uitgesloten kunnen worden en welke maatregelen noodzakelijk zijn.

Stofzaad

- Het soortgericht veldonderzoek dient als volgt uitgevoerd te worden:
 - De aanwezigheid van stofzaad wordt onderzocht in twee rondes in de bloeiperiode (Mei-)juni-september (sterk wisselend).

Jaarrond beschermde nesten

- De aanwezigheid van vogels met jaarrond beschermde nesten worden onderzocht door middel van 4 veldbezoeken.
- Deze veldbezoeken vinden plaats in de periode maart t/m 15 mei.
- Tussen deze veldbezoeken zit minimaal 10 dagen.
- De veldbezoeken worden uitgevoerd bij gunstige weersomstandigheden.

Haas en kleine marterachtigen (hermelijn, bunzing)

Haas, hermelijn en bunzing zijn vanaf 18 februari 2022 niet meer vrijgesteld in de provincie Groningen waardoor bij overtreding ten aanzien van deze soorten mogelijk Soortgericht onderzoek en een ontheffing op de Wet natuurbescherming nodig zijn. De eisen die gesteld worden zijn op moment van schrijven van de quickscan nog niet bekend.

4 Conclusie en vervolgstappen

Als gevolg van de werkzaamheden treden mogelijk negatieve effecten op voor stofzaad, broedvogels zonder jaarrond beschermde nesten, broedvogels met jaarrond beschermde nesten, huiswaluw, vleermuizen, rugstreeppad en haas en kleine marterachtigen.

Stofzaad

Als gevolg van het aanleggen van de tweede ontsluitingsweg is er (mogelijk) sprake van overtreding op de Wnb ten aanzien van artikel 3.10 lid 1c. Er dient soortgericht onderzoek gedaan te worden voor stofzaad, zie paragraaf 3.4.3.2.

Broedvogels zonder jaarrond beschermde nesten

Indien in het broedseizoen gewerkt wordt is er (mogelijk) sprake van overtreding op de Wnb ten aanzien van artikel 3.1 lid 1, lid 2 en lid 4. Overtreding kan voorkomen worden door te werken buiten het broedseizoen of het nemen van mitigerende maatregelen, zie paragraaf 3.4.3.1.

Broedvogels met jaarrond beschermde nesten

Als gevolg van de werkzaamheden kunnen jaarrond beschermde vogels nabij het projectgebied is er (mogelijk) sprake van overtreding op de Wnb ten aanzien van artikel 3.1 lid 4. Er dient een broedvogelcheck uitgevoerd te worden in het broedseizoen (circa 15 maart t/m 15 juli) om te bepalen of de waarneming nabij het projectgebied gaat om een jaarrond beschermd nest. Indien dit het geval is dan dient minimaal 50 meter afstand van het nest te worden gehanteerd. Mocht dit niet mogelijk zijn dan dient het nest gemonitord te worden en kunnen de werkzaamheden starten als de jonge vogels zijn uitgevlogen. Als er geen afstand genomen kan worden en niet gewacht kan worden tot de jongen uitgevlogen zijn, dan dient een ontheffing in het kader van de Wnb aangevraagd te worden.

Huiswaluw

Indien in het broedseizoen gewerkt wordt is er (mogelijk) sprake van overtreding op de Wnb ten aanzien van artikel 3.1 lid 4. Overtreding kan voorkomen worden door te werken buiten het broedseizoen of het nemen van mitigerende maatregelen, zie paragraaf 3.4.3.1.

Vleermuizen

Als gebruik gemaakt wordt van verlichting bij de werkzaamheden na zonsopgang en voor zonsondergang (in de periode maart t/m november) en als de nieuwe permanente verlichting gericht is op gebouwen en bomen kan overtreding optreden van artikel 3.5 lid 2. Overtreding kan voorkomen worden door mitigerende maatregelen, zie paragraaf 3.4.3.1.

Rugstreeppad

Indien door de werkzaamheden ondiepe waterplassen ontstaan, is er (mogelijk) sprake van overtreding op de Wnb ten aanzien van artikel 3.5 lid 1, lid 2, lid 3 en lid 4. Overtreding kan voorkomen worden door mitigerende maatregelen, zie paragraaf 3.4.3.1.

Haas en kleine marterachtigen

Haas, hermelijn en bunzing zijn vanaf 18 februari 2022 niet meer vrijgesteld in de provincie Groningen waardoor bij overtreding ten aanzien van deze soorten mogelijk Soortgericht onderzoek en een ontheffing op de Wet natuurbescherming nodig zijn. De eisen die gesteld worden zijn op moment van schrijven van de quickscan nog niet bekend.

Bijlage A Wettelijk kader soortenbescherming

Algemeen

De Wet natuurbescherming (Wnb) is op 1 januari 2017 in werking getreden. De wet is in de plaats gekomen van de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet. De wet is ingedeeld in hoofdstukken en kent een algemeen deel (hoofdstuk 1), delen over Natura 2000-gebieden (hoofdstuk 2), soorten (hoofdstuk 3), houtopstanden, hout en houtproducten (hoofdstuk 4), verder delen die gaan over vrijstellingen, beschikkingen en verplichtingen (hoofdstuk 5), financiële bepalingen (hoofdstuk 6), handhaving (hoofdstuk 7), overige bepalingen (hoofdstuk 8) en tot slot een beschrijving van het overgangsrecht (hoofdstuk 9) en een beschrijving van de wijziging van overige wetten (hoofdstuk 10). In navolgende paragrafen is een samenvattende beschrijving van de voor dit rapport relevante delen van de wet gegeven.

Zorgplicht

De Wnb kent een algemene zorgplicht. Deze houdt in dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen om schade aan soorten te voorkomen, ook voor soorten die niet beschermd zijn (artikel 1.11, lid 1). Dit houdt in ieder geval in dat handelen of nalaten van handelen dat schadelijk kan zijn zo veel mogelijk achterwege gelaten dient te worden (artikel 1.11, lid 2). Deze algemene zorgplicht geldt altijd en overal, met slechts als uitzondering handelingen die op grond van de Visserijwet worden uitgevoerd (artikel 1.11, lid 3).

Categorieën

De wet onderscheidt drie categorieën van beschermde soorten, namelijk:

- Soorten Vogelrichtlijn, ook wel Vogelrichtlijnsoorten genoemd (Wnb §3.1)
- Soorten Habitatrichtlijn, ook wel Habitatrichtlijnsoorten genoemd (Wnb §3.2)
- Andere soorten (Wnb §3.3)

Soorten Vogelrichtlijn

Alle van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn zijn in Nederland beschermd. De soorten van artikel 1 van Vogelrichtlijn zijn alle vogelsoorten die op het Europese grondgebied van de lidstaten van de EU voorkomen. Het deel daarvan dat van nature in Nederland voorkomt, is dus beschermd (artikel 3.1 lid 1).

Soorten Habitatrichtlijn

In deze categorie vallen alle in het wild levende dieren zoals genoemd in (artikel 3.5 lid 1):

- bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn,
- bijlage II bij het Verdrag van Bern of;
- bijlage I bij het Verdrag van Bonn;

en (in hun natuurlijke verspreidingsgebied) planten van soorten, genoemd in (artikel 3.5, lid 5):

- bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of;
- bijlage I bij het Verdrag van Bern.

Het gaat hierbij dus om meer dan alleen de soorten van de Habitatrichtlijn (namelijk ook soorten van de conventies van Bern en Bonn). Omdat echter in de Wnb §3.2 “soorten Habitatrichtlijn” als titel heeft, wordt dit ook hier zo gebruikt om deze groep van beschermde soorten aan te duiden.

Andere soorten

Naast de soorten waarvan de bescherming op Europees niveau verplicht is gesteld, is er ook een aantal soorten op nationaal niveau beschermd. Dit is dus een “nationale kop” op de Europese bescherming. Het gaat hierbij om soorten die zeer zeldzaam en/of bedreigd zijn, en waarvan het duurzaam voortbestaan niet is verzekerd als geen beschermingsmaatregelen worden getroffen. De soorten waar het om gaat zijn opgenomen op de bijlage bij de wet (artikel 3.10, lid 1 onder a en c).

Verbodsbepalingen

Voor Vogelrichtlijnsoorten is het verboden om (artikel 3.1):

- in het wild levende vogels te doden of te vangen (lid 1).
- opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen (lid 2).
- eieren te rapen en deze onder zich te hebben (lid 3).
- opzettelijk te storen (lid 4), tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort (lid 5).

Voor Habitatrichtlijnsoorten is het verboden om (artikel 3.5):

- in het wild levende dieren in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen (lid 1).
- opzettelijk te verstoren (lid 2).
- eieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen (lid 3).
- de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen te beschadigen of te vernielen (lid 4).
- planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen (lid 5).

Voor Andere soorten is het verboden om (artikel 3.10, lid 1):

- in het wild levende dieren opzettelijk te doden of te vangen (onderdeel a);
- de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen (onderdeel b).
- vaatplanten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen (onderdeel c).

Hierboven is voor Vogelrichtlijnsoorten en Habitatrichtlijnsoorten aangegeven dat verstoring niet is toegestaan. Niet iedere verstoring in het kader van de wet is relevant is. Het moet gaan om verstoring die voor soorten in potentie wezenlijke gevolgen heeft. Een tijdelijke verandering van gedrag valt hier niet zonder meer over. Zie voor meer informatie het volgende tekstkader.

Juridisch kader verstoring beschermde soorten

Niet iedere toename van verstoringsbronnen leidt tot een daadwerkelijk effect dat in het kader van de wet is voorzien als verstoring. Voor een individu dat sprake is van opzettelijke verstoring als niet in de directe omgeving (tijdelijk) uitwijkmogelijkheden voor handen zijn en de functionaliteit van het leefgebied door verstoring wordt aangetast. Dit si verschillende keren bevestigd door de Raad van State. Hieronder staan twee delen van uitspraken waarin dit bevestigd is:

ECLI:NL:RVS:2009:BI3701: "Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (onder meer in de uitspraak van 21 november 2007 in zaak nr. 200607283/1) geldt als uitgangspunt dat niet ieder plan dat tot gevolg heeft dat een beschermde diersoort zich moet aanpassen aan de veranderde omgeving, moet worden aangemerkt als een opzettelijke verontrusting in de zin van artikel 10 van de Ffw."

ECLI:NL:RVS:2020:1125: "Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (onder meer in de uitspraak van 23 juni 2010, ECLI:NL:RVS:2010:BM8836), geldt bij de uitleg van artikel 10 van de Flora- en faunawet als uitgangspunt dat niet ieder plan dat tot gevolg heeft dat een beschermde diersoort zich moet aanpassen aan de veranderde omgeving een opzettelijke verontrusting is in de zin van die bepaling. Het tijdelijk (doen) wegvluchten voor werkzaamheden naar een rustiger plek kan niet worden aangemerkt als opzettelijke verontrusting in de zin van deze bepaling. De Afdeling volgt deze interpretatie eveneens ten aanzien van het in het vierde lid van artikel 3.1, vierde lid, van de Wnb neergelegde verbod van opzettelijke storing."

Gedragcodes, vrijstellingen en ontheffingen

Gedragcode

De in het voorgaande beschreven verbodsbepalingen zijn niet van toepassing op handelingen die zijn beschreven in en aantoonbaar worden uitgevoerd volgens een door de minister van LNV vastgestelde gedragcode (artikel 3.31, lid 1). Het moet dan gaan om handelingen die plaatsvinden in het kader van:

- een bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- een bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of de bosbouw;
- een bestendig gebruik;
- ruimtelijke ontwikkeling of inrichting.

Vrijstelling

Provinciale staten en de minister van LNV kunnen vrijstelling verlenen van de verbodsbepalingen (artikel 3.3, lid 2-4; artikel 3.8, lid 2-5; artikel 3.10, lid 2). Voor zover het gaat om de hiervoor beschreven verbodsbepalingen, kan in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting een ontheffing worden verleend van de verbodsbepalingen van artikel 3.1, 3.5 en 3.10, dus ten aanzien van alle beschermde soorten. Een vrijstelling mag alleen worden verleend wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan. Deze zijn gelijk aan de voorwaarden waaronder een ontheffing verleend kan worden (zie hier onder).

Voor welke soorten een vrijstelling geldt, verschilt per bevoegd gezag (ministerie van LNV en de afzonderlijke provincies). De lijst met vrijgestelde soorten van het ministerie is alleen van toepassing op handelingen waarvoor de minister van EZ het gevoegd gezag is. Voor handelingen waarvoor gedeputeerde staten het bevoegd gezag zijn, geldt de vrijstellingslijst van de betreffende provincie. De provincie Groningen heeft een vrijstelling verleend voor de volgende soorten, zie de tabel hieronder.

Tabel 10. Lijst van vrijgestelde soorten voor de provincie Groningen en Friesland.

Vrijgestelde soorten	Provincie Groningen	Provincie Friesland
Zoogdieren		
Aardmuis	X	X
Bosmuis	X	X
Bunzing		X
Dwergmuis	X	X
Dwergspitsmuis	X	X
Egel	X	X
Gewone bosspitsmuis	X	X
Haas		X
Hermelijn		X
Huisspitsmuis	X	X
Konijn	X	X
Ondergrondse woelmuis	X	X
Ree	X	X
Rosse woelmuis	X	X
Steenmarter		X
Tweekleurige bosspitsmuis	X	
Veldmuis	X	X
Vos	X	X
Wezel	X	X
Woelrat	X	X
Amfibieën		
Bastaardkikker	X	X
Bruine kikker	X	X
Gewone pad	X	X
Kleine watersalamander	X	X
Meerkikker	X	X

Ontheffing

Voor soorten waarvoor (in de betreffende provincie) geen vrijstelling geldt, moet wanneer niet volgens een gedragscode wordt gewerkt een ontheffing worden aangevraagd wanneer er een handeling wordt uitgevoerd waardoor een verbodsbepalingen van artikel 3.1, 3.5 of 3.10 van de Wnb wordt overtreden (artikel 3.3 lid 1 en 3; artikel 3.8 lid 1 en 3; artikel 3.10 lid 2). Of deze ontheffing kan worden verleend, hangt af of voldaan wordt aan de voorwaarden. De voorwaarden waaraan moet worden voldaan, verschillen per beschermingscategorie:

Voor Vogelrichtlijnsoorten moet voor een ontheffing worden voldaan aan de volgende voorwaarden (artikel 3.3, lid 4):

- er bestaat geen andere bevredigende oplossing (onderdeel a).
- het project is nodig (onderdeel b):
 - 1°. in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
 - 2°. in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
 - 3°. ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
 - 4°. ter bescherming van flora of fauna;
 - 5°. voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt, of
 - 6°. om het vangen, het onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan;
- de maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort (onderdeel c).

Voor Habitatrichtlijnsoorten moet voor een ontheffing worden voldaan aan de volgende voorwaarden (artikel 3.7, lid 5):

- er bestaat geen andere bevredigende oplossing (onderdeel a).
- het project is nodig (onderdeel b):
 - 1°. in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
 - 2°. ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
 - 3°. in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
 - 4°. voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten, of
 - 5°. om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben;
- er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan (onderdeel c).

Voor Andere soorten geldt in aanvulling op alle voorwaarden voor Habitatrichtlijnsoorten ook dat het project nodig is voor één of meerder van de aanvullende wettelijke belangen (artikel 3.10, lid 2):

- in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden of van kleinschalige bouwactiviteiten, met inbegrip van het daarop volgende gebruik van het gebied of het gebouwde (onderdeel a).
- ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen (onderdeel b).
- ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden (onderdeel c).
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren (onderdeel d).
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw (onderdeel e).

- in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer (onderdeel f).
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied (onderdeel g).
- in het algemeen belang (onderdeel h).
- bestendig gebruik (onderdeel i).

Geen andere bevredigende oplossing betekent -ook in combinatie met de in artikel 1.11 beschreven zorgplicht- dat wanneer een overtreding redelijkerwijs te voorkomen is, en ontheffing niet mogelijk is. De werkzaamheden moeten dan op zodanige wijze worden uitgevoerd dat er geen overtreding van de wet plaatsvindt. Te denken valt aan het kappen van bomen buiten het broedseizoen, of het afzetten van en het wegvangen van soorten in het werkgebied.

Bijlage B Literatuurlijst

Arcadis (2021). Monitoring Lauwersmeerdijken. Referentienummer D10051127:1. Versie 29 juli 2021.

Ens, B.J., Van Winden, E., Kleefstra, R., Vroom, M. & Van der Zee, E. (2019). Monitoring van verstoring en potentiële verstoringsbronnen van vogels en zeehonden in de Waddenzee – seizoen 2016, 2017 & 2018. Beschikbaar via:
<https://rijkewaddenzee.nl/wp-content/uploads/2019/09/Vogels-en-zeehonden-2018.pdf>

Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2016). Kaartenbijlage Natura 2000-beheerplan Waddenzee. Periode 2016-2022. Beschikbaar via:
https://www.waddenzee.nl/fileadmin/content/Dossiers/Overheid/N2000_dec_2016/DEFINITIEF_en_complete_Waddenzee_kaartenbijlage_bij_Natura_2000-beheerplan_2016-2022.pdf

Van der Heijden, E. (2018). Ecologische beoordeling dijkverbetering Lauwersmeerdijk-Vierhuizergat. A&W-rapport 2442. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Zoogdiervereniging (z.d.). Grijze zeehond. Geraadpleegd op 23-12-2021. Beschikbaar via:
<https://www.zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten/grijze-zeehond>

Colofon

QUICKSCAN LAUWERSMEERDIJKEN
LANDELIJKE DIJK EN HAVENDIJK

KLANT

Waterschap Noorderzijlvest

AUTEUR

Marloes Groenhagen

PROJECTNUMMER

30067387

ONZE REFERENTIE

D10051127:1

DATUM

1 maart 2022

STATUS

Definitief

GECONTROLEERD DOOR

Cors Onnes

Adviseur ecologie

Over Arcadis

Arcadis is een toonaangevend wereldwijd ontwerp- en consultancybureau voor de natuurlijke en gebouwde omgeving. Wij maken het verschil voor onze klanten en de maatschappij met doeltreffende, duurzame en digitale oplossingen. Met 27.000 mensen in meer dan 70 landen genereerden we in 2020 een omzet van €3,3 miljard. Wij ondersteunen UN-Habitat met kennis en expertise om leefomstandigheden te verbeteren in gebieden getroffen door de gevolgen van de klimaatverandering.

www.arcadis.com

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 63
9400 AB Assen
Nederland

T +31 (0)88 4261 261

Arcadis. Improving quality of life

Volg ons op

[arcadis-nederland](https://www.arcadis-nederland.nl)

[arcadis_nl](https://twitter.com/arcadis_nl)

[ArcadisNetherlands](https://www.ArcadisNetherlands.nl)